

Marcus Aurelius

Tankar i en turbulent tid

Kejsar Marcus Aurelius styrde det romerska imperiet under åren 161–180. En stor del av sin regeringstid måste han tillbringa i garnisonsstäder och fältläger vid rikets norra gräns, längs Donaus mellersta och nedre lopp. De germanska stammarna i Central-europa hotade norrifrån och företog räder och erövringståg in på romerskt område. Det var kejsarens plikt som överbefälhavare att hålla gränsen och skydda landet.

Från mitten av 160-talet och ett par decennier framåt grasserade också en pandemi i området, troligen smittkoppor. Den skördade många liv, inte minst i militärlägren, där smittan lätt spred sig. Till sist blev Marcus själv ett av offren. Han dog i en av städerna i norr, långt från huvudstaden Rom, bara 59 år gammal.

Under denna besvärliga tid har Marcus då och då skrivit ned sina tankar om sitt liv och sin ofta pressade situation. I sin ungdom hade han studerat filosofi och särskilt

tagit intryck av stoicismen, som var en filosofi för aktivt handlande. Den betonade värdet av pliktuppfyllelse och av att aktivt verka för att göra världen bättre. Marcus har funnit att den gav ledning för den som skulle fungera i ansvarig ställning i en turbulent värld.

Efter hans död har någon tagit vara på dessa texter, och de finns bevarade i senare handskrifter. De har blivit flitigt lästa och har översatts till många språk; beklagligtvis finns ingen helt tillfredsställande svensk översättning publicerad.

Här följer ett litet urval ur dem. Översättningen är gjord av undertecknad.

Livet är mera likt brottning än dans. Det gäller att stå beredd med gott fotfäste inför allt som sker, plötsligt och oförutsett.

Karaktärens fullkomlighet innefattar att man lever varje dag som om den vore den sista, varken jublar, deppar eller låtsas.

Ett vredgat ansikte är helt emot naturen. Om du ofta visar dig sådan, börjar ditt minspel dö bort eller slocknar helt, så att det inte kan tändas igen. Försök hålla fast vid att detta är förnuftsvidrigt, för om också medvetenheten om att man handlar fel försvinner, vad finns det då för orsak att leva?

Se till att du aldrig reagerar på människohatare som människohatare reagerar på människor.

Räcker min tankeförmåga till för detta eller räcker den inte? Om den räcker till, då använder jag den som ett verktyg som alltets natur tillhandahåller. Om den inte räcker till, kan jag antingen överlåta uppgiften till en som kan utföra den bättre, när detta annars vore min plikt. Eller också gör jag så gott jag kan och engagerar då en medhjälpare som drar nytta av mitt ledarskap för att skapa något angeläget nu och nyttigt för gemenskapen. Vad jag än gör, på egen hand eller tillsammans med någon annan, ska det syfta bara till detta enda: till gemensam nytta och jämvikt.

Skäms inte för att söka hjälp! Det åligger dig att utföra din uppgift, som en soldat när en mur ska stormas. Om du är halt, vad betyder det då om du inte själv kan klättra upp till murkrönet, när det är möjligt med hjälp från en annan?

När någon gör fel mot dig, försök då genast föreställa dig vad han uppfattade som ont eller gott när han begick felet. Om du förstår det, kommer du att känna medlidande med honom och inte bli förundrad eller vredgas på honom, för även du själv räknar alltjämt som gott antingen detsamma som han eller något annat av samma slag. Du bör alltså förlåta honom. Om du däremot inte längre uppfattar sådana ting som vare sig onda eller goda, blir det lättare att visa din välvilja mot den som tar miste.

Gudarna är odödliga, men det grämer dem inte att de under hela denna långa tid oundvikligen måste stå ut med så många uslingar, sådana de nu är; tvärtom tar de på allt sätt vård om dem. Men du, som alldeles strax är borta, vägrar du? Fast du själv är en av uslingarna?

Om en gud sade till dig "Du ska dö i morgon. Eller senast i övermorgon", då skulle du inte lägga någon vikt vid att det skulle bli i övermorgon snarare än i morgon (försåvitt du inte är en riktig mes). För hur stor är skillnaden? Fäst därför heller ingen vikt vid om det sker i morgon eller först efter så och så många år.

Varje individ har tilldelats en minimal del av den oändliga, bottenlösa tiden, och den försvinner strax in i evigheten. Så litet av all substans, så litet av all själ. Så liten är den jordkoka du kravlar i. Tänk på detta, och föreställ dig inte att något är viktigt utom att göra det som din egen natur bestämmer och att acceptera vad den allomfattande naturen medför.

Framtiden får inte oroa dig. Du kommer dit, och om det behövs har du med dig samma förnuft som du nu använder på det närvarande.

Ur materiens helhet formade alltets natur, som av vax, en gång en häst, klämde sedan ihop den och använde materialet till ett träd, sedan till en människa och sedan till något annat. Dessa ting existerade vart och ett bara under en minimal tidrymd. För lådan ligger det inget skrämmande i att plockas sönder, lika litet som i att snickras ihop.

Om anseende: Se vilka deras tankar är, vad de undviker och vad de strävar mot. Och tänk på att, som sanddyner kommer drivande den ena efter

den andra och döljer dem som fanns där förut, så har också i ditt liv det som tidigare skedde snabbt blivit höljt av det som följde.

Vad än någon gör eller säger, måste jag vara en god människa. Man kan tänka sig att guldets eller smaragdets eller purpurns ständigt säger så här: "Vad än någon gör eller säger, måste jag vara smaragd och behålla min färg."

Inte bara detta ska man tänka på, att livet blir kortare för varje dag och att en allt mindre del är kvar, utan man måste också betänka att, om man lever vidare en längre tid, är det ovisst om intellektet i fortsättningen kommer att vara lika kapabelt att förstå verkligheten och att följa med i resonemang som leder till insikter om vare sig det gudomliga eller det mänskliga. Om man börjar bli förvirrad, blir man inte av med förmågan att dra andan, uppta näring, tänka i bilder, känna impulser och sådant. Men till att styra sig själv, till att klart inse vad läget kräver, till att tyda förebud, till att tänka på att man kanske nu borde avgå och annat sådant som klart kräver en tränad tankeförmåga – den förmågan släcks ut i förtid. Därför måste man skynda sig, inte bara därför att man hela tiden kommer närmre döden utan också därför att förmågan att uppfatta och följa skeendena försvinner i förtid.

Hurudan man bör vara till kropp och själ när döden kommer: Livets korthet. Tidens bråddjup före och efter. All materias bräcklighet.

De som blev "mångbesjungna" är redan lämnade åt glömskan, de som besjöng dem försvann för länge sedan.

Snart förestår för dig att glömma allt, snart för alla att glömma dig.

Gräv inom dig! Inom dig finns källan till det goda. Om du ständigt gräver, kan den ständigt flöda.

Jerker Blomqvist